

การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการบริหารวิชาการสู่ความเป็นเลิศ
ของโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ
Integrating Buddhadhamma Principle in Academic Excellence
Administration of Primary Schools in Samutprakan Province

พระครูโกศลพัฒนภรณ์ (รัชพล ปภัสสร)^๑
Phrakrukosonphattanaporn (Ruhtchaphon Pabhassaro)^๑
สมศักดิ์ บุญปู Somsak Boonpoo^๒
สิน งามประโคน Sin Ngamprakon^๓

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องมีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาแนวคิดและการบริหารวิชาการสู่ความเป็นเลิศตามแนวพระพุทธศาสนา ๒) เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมในการบริหารวิชาการสู่ความเป็นเลิศ ๓) เพื่อบูรณาการหลักพุทธธรรมในการบริหารวิชาการสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดสมุทรปราการ โดยใช้การวิจัยแบบเชิงคุณภาพ เริ่มด้วยการศึกษาแนวคิดและการบริหารวิชาการสู่ความเป็นเลิศตามแนวพระพุทธศาสนาด้วยแบบสอบถามความคิดเห็นจากบุคลากรในโรงเรียน และใช้การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมในการบริหารวิชาการสู่ความเป็นเลิศ และการวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อนำมาบูรณาการหลักพุทธธรรมในการบริหารวิชาการสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดสมุทรปราการ

ผลการวิจัยพบว่า

๑. แนวคิดและการบริหารวิชาการสู่ความเป็นเลิศตามแนวพระพุทธศาสนา โดยการพัฒนาหลักสูตรเป็นสิ่งสำคัญของการจัดการศึกษา การจัดการเรียนการสอนให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ เป็นกรอบงานวิจัยที่จัดระบบของความรู้หรือข้อมูลและเหตุการณ์เรียนรู้ที่ซับซ้อน โดยใช้สื่อการเรียนการสอน เป็นสิ่งที่ช่วยในการเรียนรู้ซึ่งครู และนักเรียนเป็นผู้ใช้ เพื่อช่วยให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพในการเลือกสื่อการเรียนการสอน มีนักเรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียนการสอน ให้นักเรียนมีแนวคิดความเป็นของตัวเอง กล้าแสดงออกทางความคิด ทางร่างกาย และจิตใจ มีความเป็นภาวะผู้นำในการร่วมทำกิจกรรม เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีความสามัคคีกัน มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ว่าตัวเองเป็นนักเรียน มีการวัดผลและประเมินผลเป็นกิจกรรมทางวิชาการที่สำคัญยิ่งที่จะทำให้ทราบว่าการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามความมุ่งหมายของหลักสูตร

๒. หลักพุทธธรรมในการบริหารวิชาการสู่ความเป็นเลิศ คือ หลักอริยาบท ๔ เป็นหลักธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จในการบริหารวิชาการสู่ความเป็นเลิศโดยอริยาบท ๔ คือ ฉันทะ ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น วิริยะ ความพากเพียรในสิ่งนั้น จิตตะ ความเอาใจใส่ฝักใฝ่ในสิ่งนั้น และวิมังสา

^๑สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

^๒คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

^๓คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ความหมั่นสวดส้องในเหตุผลของสิ่งนั้นโดยบูรณาการกับหลักสูตร การเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอนและการวัดผลและประเมินผล

๓. การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการบริหารวิชาการสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดสมุทรปราการ พบว่า ด้านหลักสูตร สามารถบูรณาการด้วยการพิจารณาหลักสูตรให้มีความสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางสอดคล้องกับความสามารถของผู้เรียน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านการเรียนการสอน สามารถบูรณาการด้วยการเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางมากขึ้นกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการคิดวิเคราะห์และลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้วยการประยุกต์สื่อการเรียนการสอนให้ทันสมัยจากเทคโนโลยีมากขึ้นและร่วมมือกันผลิตสื่อการเรียนการสอนท้องถิ่นมากขึ้น และด้านการวัดผลและประเมินผล สามารถบูรณาการด้วยการ พิจารณาเกณฑ์การวัดและประเมินผลให้ชัดเจนมากขึ้นเพื่อพัฒนาการบริหารวิชาการของโรงเรียนให้ดีขึ้น

คำสำคัญ : การบูรณาการ, การบริหารวิชาการสู่ความเป็นเลิศ, โรงเรียนประถมศึกษา

Abstract

The objectives of this research were: 1. to study concepts and academic excellence administration according to Buddhism, 2. to study Buddhist principles in academic excellence administration, and 3. to integrate Buddha Dhamma principle in academic excellence administration of primary schools in Samutprakan province. The mixed research methods were used in the study by collecting the data from documents, school personnel's opinions by questionnaires, and in-depth interview with experts.

The results of the study found that:

1. In the concept and Buddhist administration for academic excellence, the curriculum development was important to education management, led teaching and learning to the goal of learning, and was used as the frame of knowledge management. The use of instructional media was to help teach and learning in effectiveness. The student-centered teaching method encouraged students to be active, dare to express their ideas, verbal expressions and physical action and leadership. Activities helped students with unity and responsibility. Testing and evaluation was to indicate the achievement of curriculum.

2. The Buddhist principle in academic excellence administration was Iddhipada by integrating in curriculum, teaching and learning, instructional media, and testing and evaluation.

3. Integration of Buddhadhamma in academic excellence administration; In curriculum, the core curriculum should be relevant to learners' capability and local

wisdom, In teaching and learning, learner-centered learning process could encourage students to think, do and learn by themselves, In instructional media, modern technology should be mixed with local medial, and In testing and evaluation, criteria in testing and evaluation should be clear and understandable.

Keywords : Integrating, Administration of Academic Excellence, Primary School

บทนำ

โรงเรียนประถมศึกษาที่มีการบริหารจัดการศึกษาโดยกำหนดให้นักเรียนในสังกัด มีความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อตนเอง สังคม และประเทศชาติ อีกทั้งยังได้กำหนดแผนงานในการส่งเสริมให้นักเรียนมี จริยธรรม มีระเบียบวินัย และมีจิตสำนึกในความเป็นไทย และการบริหารจัดการทางการศึกษาจะให้ประสบความสำเร็จได้ตามวัตถุประสงค์ดังกล่าวนี้ ผู้ที่มีส่วนสำคัญในโรงเรียนการความสุขโดยไม่เน้นเป้าหมายแต่เพียงแค่นี้ให้จัดการศึกษาตามหลักสูตร หรือตามแนวทางการจัดการศึกษาในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ .ศ. จะต้องดำเนินการในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษา บูรณาการกับหลักการ พระพุทธศาสนา ในด้านการวางแผนงานด้านวิชาการ การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา พัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน ๗การวิจัยเพื่อ (อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ และการจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา และใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, ๒๕๕๐ : ๑๒) ซึ่งตรงกับแนวความคิดของกิติมา ปรีดีดิติก (๒๕๒๙: ๔๗) ที่ให้ความหมายของการบริหารสถานศึกษาไว้ว่า “การบริหารสถานศึกษา คือ การจัดดำเนินการทุกอย่างในสถานศึกษา ตั้งแต่การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานบุคคล การบริหารอาคารสถานที่ การบริหารธุรการและการเงิน การบริหารกิจการนักเรียนและนักศึกษา และการบริหารงานด้านความสัมพันธ์ชุมชน” แสดงให้เห็นว่า ผู้บริหาร ครู และผู้ปกครองโรงเรียนประถมศึกษาจะต้องร่วมมือกันในการแก้ปัญหา จริยธรรมนักเรียนในสถานศึกษา ให้สอดคล้องกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานที่กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดไว้ โดยมีมาตรฐานรองรับ และสถานศึกษาจะต้องได้รับการประกันคุณภาพทั้ง ๓ ด้าน คือ มาตรฐานผู้เรียน มาตรฐานครู และมาตรฐานของผู้บริหาร

การบริหารโรงเรียนประถมศึกษาต้องอาศัยการบูรณาการศาสตร์สมัยใหม่ แนวคิดคิด ทฤษฎีทางตะวันตกและหลักพุทธศาสตร์ตลอดถึงแนวคิดในการปฏิรูปการศึกษามาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาไปสู่สิ่งที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ได้คนไทยที่มีคุณภาพและมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์เป็นคนดีคนเก่งและมีความสุขการพัฒนาคนไทยให้มีคุณภาพต้องอาศัยการจัดมีบุคลากรมืออาชีพบริหารงบประมาณด้วยความโปร่งใสและใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อให้กระทรวงศึกษาธิการมีระบบบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพจึงได้ปฏิรูปโครงสร้างและระบบบริหารใหม่กำหนดให้

สถานศึกษาเป็นนิติบุคคลมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญที่จะทำให้สถานศึกษามีอิสระมีความเข้มแข็งในการบริหารเพื่อให้การบริหารเป็นไปอย่างคล่องตัวรวดเร็วและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษาชุมชนท้องถิ่นและประเทศชาติดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนจึงจำเป็นต้องจัดระบบการบริหารงานทั้งงานวิชาการงบประมาณบริหารงานบุคคลและบริหารงานทั่วไปให้มีประสิทธิภาพโดยยึดพุทธธรรมหรือหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีที่ยึดทั้งหลักนิติธรรมหลักคุณธรรม หลักการมีส่วนร่วมหลักความรับผิดชอบต่อหลักความโปร่งใสและหลักความคุ้มค่าเป็นเครื่องมือในการนำ วิสัยทัศน์และนโยบายสู่การปฏิบัติ การบริหารโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานการศึกษาขั้น พื้นฐานจังหวัดสมุทรปราการเชิงพุทธบูรณาการ เพื่อจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนสามารถพัฒนา ตนเองให้เข้ากับสภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงได้ในปัจจุบันให้เป็นผู้มีความรู้พื้นฐานทักษะด้าน การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนในโรงเรียนจึงเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งต่อ การบริหารโรงเรียนเป็นผู้นำและเป็นจตุรรมแห่งพลังร่วมของบุคคลในโรงเรียนรวมทั้งเป็นเสมือนหลัก ชัยในการดำเนินงาน

จากเหตุผลข้างต้นดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการบูรณาการหลักพุทธธรรมใน การบริหารวิชาการสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ เพื่อเป็นประโยชน์ ต่อการบริหารงานวิชาการโดยการนำหลักพุทธธรรมมาบูรณาการเพื่อส่งผลสู่ความเป็นเลิศในโรงเรียน ประถมศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

๑. เพื่อศึกษาแนวคิดและการบริหารวิชาการสู่ความเป็นเลิศตามแนวพระพุทธศาสนา
๒. เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมในการบริหารวิชาการสู่ความเป็นเลิศ
๓. เพื่อบูรณาการหลักพุทธธรรมในการบริหารวิชาการสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียน ประถมศึกษาในจังหวัดสมุทรปราการ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วยการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ๓ ขั้นตอน

ขั้นตอนที่ ๑ ศึกษาแนวคิดและการบริหารวิชาการสู่ความเป็นเลิศตามแนว พระพุทธศาสนา โดยศึกษาจากเอกสาร หนังสือ ตำรา และงานวิจัยและนำไปวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ ๒ ศึกษาหลักพุทธธรรมในการบริหารวิชาการสู่ความเป็นเลิศ โดยการสัมภาษณ์ ผู้ทรงคุณวุฒิและการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน ๘ รูป/คน โดย การเลือกแบบเจาะจง

ขั้นตอนที่ ๓ บูรณาการหลักพุทธธรรมในการบริหารวิชาการสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียน ประถมศึกษาในจังหวัดสมุทรปราการ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหาร และครูผู้สอนของโรงเรียนการ ประถมศึกษา จำนวน ๕ คน และผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่ม (Focus Group) จำนวน ๘ รูป/คน

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

๑. แนวคิดและการบริหารวิชาการสู่ความเป็นเลิศตามแนวพระพุทธศาสนา การบริหารวิชาการเป็นหัวใจของการบริหารสถานศึกษา ทั้งนี้เพราะจุดมุ่งหมายของสถานศึกษาก็คือ การจัดการศึกษา คุณภาพ และมาตรฐานของสถานศึกษาจึงอยู่ที่งานด้านวิชาการ ซึ่งจะประกอบด้วยงานด้านหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอน จัดการจัดบุคลากรที่เกี่ยวข้อง การจัดสิ่งส่งเสริมงานด้านวิชาการ รวมถึงงานด้านการวัดและประเมิน ทั้งยังมีองค์ประกอบอีกหลายอย่าง ได้แก่ ด้านหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน และด้านการวัดผล ประเมินผล ดังนี้

(๑) ด้านหลักสูตร หลักสูตรเป็นสิ่งสำคัญของการจัดการศึกษา เพราะเป็นสิ่งที่กำหนดแนวทางการปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ หลักสูตรที่ดีต้องมีการพัฒนาอยู่เสมอ เพื่อให้มีเนื้อหาสาระทันกับสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจ เทคโนโลยี และการเมืองซึ่ง หลักสูตรมีความหมาย ๓ ประการ ได้แก่ ๑) หลักสูตรเป็นศาสตร์ที่มีทฤษฎี หลักการ และการนำไปใช้ ในการจัดการเรียนการสอนตามที่มุ่งหวังไว้ ๒) หลักสูตรเป็นระบบในการจัดการศึกษา โดยมีปัจจัยนำเข้า (Input) เช่น ครู นักเรียน วัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่ กระบวนการ (Process) ได้แก่ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนผลผลิต (Output) คือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนความสำเร็จทางการศึกษา เป็นต้น ๓) หลักสูตรเป็นแผนการจัดการเรียนการสอน ที่มุ่งประสงค์จะอบรมฝึกฝนผู้เรียน ให้เป็นไปตามเป้าหมายที่ต้องการ

(๒) ด้านการจัดการเรียนการสอน เป็นการจัดระบบใหม่ของประสบการณ์เดิมที่มีมาก่อนหรือเป็นหลักการของการเกิดการเรียนรู้สามารถทำการทดสอบได้ สามารถนำอ้างอิงถึงเหตุการณ์และประยุกต์ให้เข้ากับสภาพแวดล้อมต่างๆ ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ เป็นการพัฒนามนุษย์ผ่านกระบวนการต่างๆ ที่มนุษย์ได้เรียนรู้ในชีวิตประจำวันเพื่อพัฒนาสติปัญญาให้รู้ผิดชอบชั่วดีด้วยการจัดการเรียนการสอนซึ่งจะต้องอาศัยครูผู้สอนที่เป็นกัลยาณมิตรคอยแนะนำในการถ่ายทอดความรู้

(๓) ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน เป็นสิ่งที่ช่วยในการเรียนรู้ซึ่งครูและนักเรียนเป็นผู้ใช้ เพื่อช่วยให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพในการเลือกสื่อการเรียนการสอน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพต่อการเรียนการสอนนั้น ผู้สอนจำเป็นต้องคำนึงถึงองค์ประกอบในการเลือกสื่อได้แก่ จุดมุ่งหมายของการสอน รูปแบบ และระบบของการเรียนการสอน ลักษณะผู้เรียน เกณฑ์เฉพาะสื่อวัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีอยู่ ส่วนคุณลักษณะของสื่อที่มีคุณภาพอาจพิจารณาได้จากสื่อนั้นต้องสอดคล้องกับหลักสูตรและจุดประสงค์ของการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเกิดกระบวนการตามหลักสูตรเน้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการใช้สื่อ เราความสนใจก่อให้เกิดการเรียนรู้ได้ง่าย และง่ายต่อการเก็บรักษา

(๔) ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน จะต้องมึนักเรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียนการสอน ให้นักเรียนมีแนวคิดความเป็นของตัวเอง กล้าแสดงออกทางความคิด ทางร่างกาย และจิตใจ มีความเป็นภาวะผู้นำในการร่วมทำกิจกรรม เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีความสามัคคีกัน มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ว่าตัวเองเป็นนักเรียน

(๕) ด้านการวัดผลและประเมินผล การวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน เป็นกระบวนการขั้นสุดท้ายในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผลเป็นกิจกรรม

ทางวิชาการที่สำคัญยิ่งที่จะทำให้ทราบว่าการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามความมุ่งหมายของหลักสูตร ที่เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ต้นปีการศึกษา จนถึงปีการศึกษานั้น บรรลุผลตามความมุ่งหมายที่ตั้งไว้มากน้อยเพียงใด มีปัญหา อุปสรรค และข้อบกพร่องอะไรบ้าง แล้วนำสิ่งต่างๆเหล่านี้ไปเป็นแนวทางในการหาวิธีการในการแก้ไขปรับปรุงต่อไป การวัดและประเมินผลการศึกษาเป็นกระบวนการที่จะทราบว่าการเรียนการสอนนั้น บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดหรือไม่ ควรจะมีการปรับปรุงในเรื่องใด การวัดแตกต่างจากการประเมินในแง่ที่ว่า การวัดเป็นกระบวนการที่กำหนดจำนวนตัวเลขที่ได้จากการวัดนั้น การประเมินผลการเรียนรู้และพัฒนาของผู้เรียนจะเป็นข้อมูลให้ทุกฝ่ายทั้งผู้เรียน ครูผู้สอน สถานศึกษาและผู้ปกครองนำไปพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

๒. หลักอิทธิบาท ๔ ในการบริหารวิชาการสู่ความเป็นเลิศ เป็นหลักธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จทุกในทุกอย่างและทุกกิจกรรมไม่ว่าจะเป็นการทำงานหรือการศึกษา ดังนั้น จึงควรมีการนำอิทธิบาท ๔ ไปผูกฝังให้เกิดขึ้นในตัวบุคคล บุคคลที่ใช้อิทธิบาท ๔ จะเกิดความพึงพอใจในการทำงาน และเกิดความเพียรพยายามในการทำงาน ทำให้เกิดความเอาใจใส่ และเกิดการไตร่ตรองตรวจสอบเพื่อให้การทำงานเกิดการผิดพลาดน้อยที่สุด และทำการแก้ไขเพื่อให้งานสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ในการทำงานใดๆ ควรพิจารณาและพัฒนาอิทธิบาท ๔ ให้เกิดขึ้นตามลักษณะของบุคคล เมื่อหลักธรรมอิทธิบาท ๔ เกิดขึ้นในตัวบุคคลแล้วหลักธรรมนั้นจะเป็นสิ่งจูงใจให้เกิดหลักธรรมอื่นๆ ในตัวบุคคล จะส่งผลให้การทำงานประสบความสำเร็จหรือด้วยผลของงานที่มีประสิทธิภาพ

๓. บูรณาการหลักอิทธิบาท ๔ ในการบริหารวิชาการสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิจัยพบว่า ด้านหลักสูตร สามารถบูรณาการด้วยการพิจารณาหลักสูตรให้มีความสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง ประชุมพิจารณาแผนการบริหารหลักสูตร นำหลักสูตรไปใช้ให้สอดคล้องกับความสามารถของผู้เรียน กำหนดหลักสูตรให้สอดคล้องกับท้องถิ่น และจัดประเมินผลการนำหลักสูตรไปใช้ในแต่ละรายวิชา ด้านการเรียนการสอน สามารถบูรณาการด้วยการเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางมากขึ้นกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการคิดวิเคราะห์และลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง พิจารณาประเมินผลการจัดกิจกรรมและทอดแทรกคุณธรรมในการเรียนการสอนให้มากขึ้น ด้านสื่อการเรียนการสอน สามารถบูรณาการด้วยการประยุกต์สื่อการเรียนการสอนให้ทันสมัยจากเทคโนโลยีมากขึ้น ร่วมมือกันผลิตสื่อการเรียนการสอนสม่ำเสมอ กระตุ้นผู้ที่เกี่ยวข้องทอดแทรกสื่อท้องถิ่นมากขึ้น จูงใจให้ใช้สื่อให้เหมาะสมกับรายวิชาและดึงดูดการสนับสนุนสื่อจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และด้านการวัดผลและประเมินผล สามารถบูรณาการด้วยการ พิจารณาเกณฑ์การวัดและประเมินผลให้ชัดเจนมากขึ้น สร้างแรงจูงใจในการวัดผลประเมินผลให้หลากหลาย พยายามให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวัดและประเมินผลมากขึ้น จัดประชุมผู้ที่เกี่ยวข้องกับการวัดและประเมินผลและนำผลการวัดและประเมินผลมาปรับปรุงการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่องในการบริหาร วิชาการให้ได้มาตรฐานวิชาการ

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยพบประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลเกี่ยวกับการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการบริหารวิชาการสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ ดังต่อไปนี้

๑. แนวคิดและการบริหารวิชาการสู่ความเป็นเลิศตามแนวพระพุทธศาสนา การบริหาร วิชาการเป็นหัวใจของการบริหารสถานศึกษา ทั้งนี้เพราะจุดมุ่งหมายของสถานศึกษาก็คือ การจัดการ ศึกษา คุณภาพ และมาตรฐานของสถานศึกษาจึงอยู่ที่งานด้านวิชาการ ซึ่งจะประกอบด้วยงานด้าน หลักสูตร และการจัดการเรียนการสอน จัดการจัดบุคลากรที่เกี่ยวข้อง การจัดส่งส่งเสริมงานด้าน วิชาการ รวมถึงงานด้านการวัดและประเมิน ทั้งยังมีองค์ประกอบอีกหลายอย่าง ประกอบด้วยด้าน หลักสูตร อันเป็นสิ่งสำคัญของการจัดการศึกษา เพราะเป็นสิ่งที่กำหนดแนวทางการปฏิบัติในการ จัดการเรียนการสอนให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ หลักสูตรที่ดีต้องมีการพัฒนาอยู่เสมอ เพื่อให้ มีเนื้อหาสาระทันกับสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจ เทคโนโลยี และการเมือง ซึ่งแนวทาง การพัฒนาหลักสูตรนั้นควรดำเนินการดังนี้ คือ ศึกษาพื้นฐานความรู้จากประวัติศาสตร์ ปรัชญา สังคม จิตวิทยา และวิชาความรู้อื่น พัฒนาให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมและให้สอดคล้องกับระดับ พัฒนาการของผู้เรียน พัฒนาให้สอดคล้องกับหลักของการเรียนรู้ การเลือกและจัดประสบการณ์การ เรียนควรพิจารณาถึงความเหมาะสมของผู้เรียน พัฒนาในทุกจุดอย่างประสานสัมพันธ์กัน พิจารณาถึง ความเป็นไปได้สูงในทางปฏิบัติ พัฒนาอย่างเป็นระบบ พัฒนาอย่างต่อเนื่องไม่หยุดยั้ง มีการวิจัย ติดตามผลอยู่ตลอดเวลา และร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและดำเนินการจัดการเรียนการสอน เป็นกรอบงานวิจัยที่จัดระบบของความรู้หรือข้อมูลและเหตุการณ์เรียนรู้ที่ซับซ้อน เป็นหลักการของ การเกิดการเรียนรู้สามารถทำการทดสอบได้ สามารถประยุกต์ให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่ก่อให้เกิดการ เรียนรู้ เป็นการพัฒนามนุษย์ผ่านกระบวนการที่มนุษย์ได้เรียนรู้ในชีวิตประจำวันเพื่อพัฒนาสติปัญญา ให้รู้ผิดชอบชั่วดีด้วยการจัดการเรียนการสอน โดยอาศัยครูผู้สอนที่เป็นกัลยาณมิตรคอยแนะนำในการ ถ่ายทอดความรู้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนนทิดา ทองเจือ (๒๕๕๔) ที่ผลการวิจัยพบว่า การ พัฒนาคุณภาพโรงเรียนตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา ควรมีการพัฒนา ๔ ด้าน ประกอบด้วย การ พัฒนาคุณภาพคนไทยยุคใหม่ การพัฒนาครูยุคใหม่ การพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ และการพัฒนาคุณภาพการจัดการ นอกจากนี้ ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน เป็นสิ่งที่ช่วยในการ เรียนรู้ซึ่งครูและนักเรียนเป็นผู้ใช้ เพื่อช่วยให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพในการเลือกสื่อการเรียน การสอน ผู้สอนจำเป็นต้องคำนึงถึงองค์ประกอบในการเลือกสื่อ คือ จุดมุ่งหมายของการสอน ระบบ ของการเรียนการสอน และลักษณะผู้เรียน ส่วนคุณลักษณะของสื่อที่มีคุณภาพอาจพิจารณาได้จากสื่อ นั้นต้องสอดคล้องกับหลักสูตรและจุดประสงค์ของการเรียนการสอน โดยสื่อการสอนที่ผู้สอนนำมาใช้ ประกอบในการสอนเพื่อให้เป็นสื่อกลางในการจัดการเรียนการสอนที่ผู้สอนประสงค์จะส่งหรือ ถ่ายทอดไปยังผู้เรียน เพื่อให้การสอนจะบรรลุถึงจุดประสงค์ที่ต้องการที่นำมาประกอบกับการจัดการ เรียนการสอน คือ การจัดทำ การใช้ การปรับปรุง การจัดหา การบำรุงรักษา และส่งเสริมผลิตสื่อการ เรียนการสอนและวิธีการสอน

๒. หลักพุทธธรรมในการบริหารวิชาการสู่ความเป็นเลิศ หลักพุทธธรรม คือ หลักอิทธิบาท ๔ คือ ฉันทะ ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น วิริยะ ความพากเพียรในสิ่งนั้น จิตตะ ความเอาใจใส่ฝึกฝนใน สิ่งนั้น และวิมังสา ความหมั่นสอดส่องในเหตุผลของสิ่งนั้น ในการบริหารวิชาการสู่ความเป็นเลิศของ โรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดสมุทรปราการ อันเป็นหลักธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จทุกในทุกอย่าง และทุกกิจกรรมไม่ว่าจะเป็นการทำงานหรือการศึกษา ดังนั้น บุคคลที่ใช้อิทธิบาท ๔ จะเกิดความพึง พอใจในการทำงาน และเกิดความเพียรพยายามในการทำงาน ทำให้เกิดความเอาใจใส่ และเกิดการ

ไตร่ตรองตรวจสอบเพื่อให้การทำงานเกิดการผิดพลาดน้อยที่สุด และทำการแก้ไขเพื่อให้งานสำเร็จ ลุล่วงไปด้วยดี เมื่อหลักธรรมอิทธิบาท ๔ เกิดขึ้นในตัวบุคคลแล้วจะเป็นสิ่งจูงใจให้เกิดขึ้นในตัวบุคคล จะส่งผลให้การทำงานประสบความสำเร็จหรือด้วยผลของงานที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ แนวคิดของพระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต) (๒๕๔๓:๘๔๒) ที่ได้กล่าวไว้ว่า อิทธิบาทธรรมเป็นธรรมที่ ให้ถึงความสำเร็จ หรือเป็นธรรมที่เป็นเหตุให้เกิดความสำเร็จ แปลว่า ทางแห่งความสำเร็จมี ๔ อย่าง คือ ฉันทะ พอใจ วิริยะ ความเพียร จิตตะ ความคิดจดจ่อ และวิมังสา ความสอบสวนไตร่ตรอง สรุป เรียกว่า มีใจรัก พากเพียรทำ เอาจิตฝักใฝ่ และใช้ปัญญาสอบสวน นับเป็นสิ่งที่ทำให้บุคคลประสบความสำเร็จในสิ่งที่ตนเองปรารถนาต้องการ และสอดคล้องกับแนวคิดของพุทธทาสภิกขุ (๒๕๑๘: ๙๐) ที่กล่าวว่า อิทธิบาท คำว่า บาท แปลว่า ฐาน เจริญ เช่น เท้าหรือตีน เพราะเป็นเชิงรองรับ ร่างกาย ส่วนอิทธิ แปลว่า ความสำเร็จ คำว่า ฤทธิ์ ก็แปลว่า ความสำเร็จ โดยรวม อิทธิบาท จึง หมายความว่า รากฐานแห่งความสำเร็จ รวมถึง ๔ อย่าง คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา กล่าวคือ ฉันทะ คือ ความพอใจ ในสิ่งที่ต้องทำ วิริยะ คือ พากเพียร เพียรไปในสิ่งที่พอใจ จิตตะ คือ เอาใจใส่ ฝักใฝ่ อยู่แต่สิ่งนั้นไม่เปลี่ยนแปลง และวิมังสา คือ ค้นคว้า สอดส่อง เพื่อจะแก้ปัญหา อุปสรรคอยู่ เสมอไป

ข้อเสนอแนะ

๑. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑) ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการบริหาร วิชาการสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดสมุทรปราการควรพิจารณาหลักสูตรให้มีความสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางและสอดคล้องกับหลักสูตรท้องถิ่น

๒) ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรสนับสนุนให้ผู้บริหารและครูจัดการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนเกิดการคิดวิเคราะห์และลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง พิจารณาประเมินผลการจัด กิจกรรมและถอดบทเรียนคุณธรรมในการเรียนการสอนให้มากขึ้น

๓) ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมสื่อการเรียนการสอนให้ทันสมัยโดยนำ เทคโนโลยีมาใช้ในการศึกษามากขึ้นและส่งเสริมสื่อให้เพียงพอกับการจัดการเรียนการสอนใน สถานศึกษา

๔) ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำหลักอิทธิบาท ๔ มาบูรณาการในการส่งเสริม การปฏิบัติงานของผู้บริหารและครูในสถานศึกษา

๒. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

๑) ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้ผู้บริหารและครูปฏิบัติตามหลักสูตร แกนกลางและหลักสูตรท้องถิ่น

๒) ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ผู้บริหารและครูตรวจเช็คสื่อการเรียนการสอน เพื่อเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัดเพื่อจัดหาสื่อการเรียนการสอนให้ทันสมัยและเพียงพอต่อความ ต้องการ

๓) โรงเรียนควรจัดให้นักเรียน ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการวัดและประเมินผลการเรียน การสอนเพื่อให้มีการวัดและประเมินผลที่หลากหลายรูปแบบ

๔) ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำหลักพุทธธรรมในการบริหารงานวิชาการ โดยเฉพาะหลักอิทธิบาท ๔ ส่งเสริมการปฏิบัติงานของโรงเรียนให้มีการพัฒนามากยิ่งขึ้น

๓. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

๑. การบูรณาการหลักฉันทะและวิริยะในการบริหารวิชาการสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียน ประถมศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ

๒) การบูรณาการหลักจิตตะและวิมังสาในการบริหารวิชาการสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียน ประถมศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ

๓) การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการบริหารวิชาการด้านหลักสูตรแกนกลางและ หลักสูตรท้องถิ่นสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ

บรรณานุกรม

กิตติมาปริดีติติก. (๒๕๒๙). **ทฤษฎีบริหารองค์การ**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อักษรการพิมพ์.

นนทิดา ทองเจือ. (๒๕๕๔). **กระบวนการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนเอกชนตามแนวทางการ**

ปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๕๒-๒๕๖๑). วิทยานิพนธ์การจัดการดุขฎี

บัณฑิต สาขาการจัดการการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.

พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต). (๒๕๔๓). **พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ**. พิมพ์ครั้งที่ ๙.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พุทธทาสภิกขุ. (๒๕๑๘). **สุญญตา**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ธรรมสภา.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (๒๕๕๐). **แนวทางการกระจายอำนาจการบริหาร**

และการจัดการศึกษาให้คณะกรรมการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา

ตามกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัด

การศึกษา พ.ศ. ๒๕๕๐. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่ง

ประเทศไทย.